

Katedra sociálních věd UPa
Sociální antropologie
Protokol o hodnocení bakalářské práce
Posudek vedoucího

Práci předložil(a) student(ka): Monika Tomečková

Název práce:

MÍSTO „DOMU HRŮZY“ CHCEME RADĚ JI GHETTO: ETNOGRAFICKÝ VÝZKUM VE VSETÍNĚ VE VZTAHU K ROMŮM

Vedoucí práce: PhDr. Michal Tošner, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE (*uved'te, do jaké míry byl naplněn*):

Cílem práce bylo postihnout případ nuceného stěhování Romů ve Vsetíně, jež byli rozhodnutím vedení města vysídleni z původního bydlení v centru do kontejnerových ubikací na periferii. Ústřední otázkou bylo, jaký dopad mělo z dlouhodobějšího hlediska nucené stěhování na kvalitu života Romů, jaký mělo tento krok vliv na vztah mezi majoritou a minoritou a jak uvedený proces s odstupem hodnotí samotné úřady města, které v celé kauze sehrály klíčovou úlohu. Kromě toho je tematizován vztah mezi volebním úspěchem a deklarovaní silných postojů ve vztahu k tzv. řešení romské otázky, podle autorky představuje formu populismu. Konstatuji, že studentka přes dobrou vůli do jisté míry v určitých detailech podlehla zvnitřněnému a sdílenému majoritnímu náhledu na romské obyvatele ve Vsetíně. S určitou výhradou tedy mohu říci, že cíl práce se podařilo naplnit.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

Předkládaná bakalářská práce se zaměřuje na nechvalně známý případ nuceného stěhování Romů ve Vsetíně, ke kterému došlo z rozhodnutí starosty Jiřího Čunka. Tento lidovecký politik ve volební kampani užíval stereotypních a stigmatizujících výroků o Romech, čímž si zajistil volební vítězství. Následně ze své pozice rozhodl o stěhování romských rodin z pavlačového Tento proces byl zdokumentován šetřením sociálních vědců (Stöckelová a Grygar 2007). Na základě této zprávy studentka shrnuje genezi celé kauzy. Na pozadí proměn vlastnictví bytového fondu během transformace se objevuje fenomén tzv. vybydlování domů, jež je připisováno Romům a způsobu jakým domy obývají. V původních rozhovorech představitelé a úředníci města připisují degradaci romské „mentalitě“ nebo ničení domů považují za záměrnou strategii. Vlastní historie bytového domu přesvědčivě dokládá, že zhoršující se stav byl důsledkem zanedbáváním běžné údržby vlastníkem nemovitosti. Jak původní vlastník (Zbrojovka Brno), tak ani Město Vsetín, jež bylo po roce 1992, potřebné opravy neprováděli. Obyvatelé města tento objekt začali označovat jako dům hrůzy (toto idiomatické označení ve spojitosti s Romy nalezneme v mnoha dalších českých městech). Namísto oprav prohlásilo vedení města dům za havarijní, následoval demoliční výměr, vystěhování nájemníků a demolice. Důvod však podle dokladů nespočíval ve stavu budovy, ale vycházel z politické vůle odsunout Romy z tohoto místa. Autorčin záměr navazuje na toto dějství a dává si za cíl prozkoumat, jak se celková situace vyvinula za devět let od uvedené události. Kromě toho rozvinula téma vazby mezi lokálním politickým populismem a romskou menšinou.

Jelikož studentka sama pochází ze Vsetína, její výzkum byl prováděn v domácím prostředí (tzv. *anthropology at home*). Tento přístup nabízí výhodu dlouhodobé obeznámenosti výzkumníka se zkoumaným prostředím, obnáší však i jistá rizika. Jedním z nich je nebezpečí nedostatečného odstupu vůči navyklému náhledu. Toto riziko lze eliminovat vědomým teoretickým východiskem. Nástraze se naneštěstí nepodařilo zcela vyhnout.

Teoreticko-metodologické uchopení je v práci podceněno a podepisuje se na kvalitě výzkumu. Namísto ucelené teoretické perspektivy jsou zde pouze vyjmenovány ústřední pojmy, jež jsou relevantní vzhledem k meziskupinovým vztahům (stereotypizace, stigmatizace a symbolické násilí atp.). V metodologické části studentka uvádí, že využila standardních metod pozorování, rozhovorů a

studia dokumentů. Tyto metody blíže nespecifikuje. Poměrně náležitě charakterizuje zamýšlený vzorek informátorů, zahrnující aktéry z řad městského úřadu, neziskových organizací, policistů a romských obyvatel, jež byly „objekty“ nuceného stěhování.

Musím konstatovat, že s výpověďmi aktérů z majority nebylo pracováno náležitě analytickým způsobem. Stereotypizace, stigmatizace a symbolické násilí v nich není identifikováno a interpretováno. Uvedené pojmy jsou zaváděny až po výpovědích a použity *ex post* pro dodatečnou syntézu (spolu s dalšími pojmy, jako je pozitivní diskriminace, vyloučená lokalita apod.). Tento nevhodný postup vede k tomu, že autorka nereflexivně akceptuje majoritní stereotypní obraz Romů.

Celkové členění práce je nepřehledné. Kapitola nazvaná „Bílí o černých – černí o těch druhých“ pracuje obecně s vytyčováním etnických hranic. Vymezení pojmů (ethnicity, rasy) se na tomto místě proplétá s líčením pokusu o navázání kontaktu s romskými obyvateli lokality. Nezdar, který tento pokus provázal, je interpretován nevhodně. Konfliktní interakce, ke které došlo, byla přičtena deviantnímu chování v důsledku sociálního vyloučení, tedy vlastností těch druhých, aniž by bylo reflektováno vlastní pochybení, které mohlo spočívat v nevhodném postupu skrze zázemí neziskové organizace. Studentka částečně z důvodu nedostatečných zkušeností a částečně díky osvojenému vztahu k prostředí v kontaktu selhala a rezignovala na navázání kontaktu. V dalších částech pak interpretaci nuceného stěhování nezbytně opírá o vyjádření úředníků a pouze jednoho informátora z řad romských obyvatel.

Jen díky tomu, že cílem je uchopit proces stěhování a jeho provázanost s politikou a nikoli výhradně zmapovat situaci romských obyvatel lokality toto nepovažují za nepřekročitelnou překážku. Kapitola je uzavřena zhodnocením názorů na přesun romských obyvatel z hlediska majority. Ačkoli se je pokouší zhodnotit kriticky, její interpretace znovu nevědomě splývá se stereotypním obrazem Romů (komunita, která chce žít pospolu). Pro lepší pochopení prostorové segregace studentka postrádá jak terminologii, tak nevyužila práce, které se na segregaci Romů v prostředí českých měst zaměřují. To je nepochybně slabinou této práce.

V dalším textu autorka pracuje s dílčími aspekty majoritního pojetí romské menšiny. I v jeho interpretacích nacházím rezervu. Téma pozitivní diskriminace nastolované majoritou přejímá do vlastních úvah, aniž by postřehla, že k ní (*de jure*, ani *de facto* nedochází) a termín slouží naopak k legitimizaci segregujícího přístupu. Podobně je tomu i v případě spojování Romů s kriminalitou. Ani kapitola pracující s pojmem symbolického násilí nedokáže autorčino sdílení majoritní perspektivy zvrátit. Místo, aby identifikovala symbolické násilí v promluvách a postupech úředníků a dalších aktérů, pojem s nimi konzultuje a pouze zaznamenává jejich náhled. Pomíjí tak nejen symbolické, ale i strukturální násilí, které spočívá v mocenské kontrole a disciplinaci, jež ale v důsledku posiluje segregaci a potvrzuje stereotypy a stigmatizaci.

V poslední části se studentka věnuje přístupu lokální politiky k Romům, kde dokládá, jak politický populismus v podobě silných výroků a postojů vůči Romům vede k politickým ziskům. Populismus správně zakotvuje v politické teorii Ernesto Laclaua, kdy ukazuje, že stojí na založení série binárních opozic a ekvivalencí, skrze které je společnost rozdělena na dva tábory a podél vyznačené linie se distribuují významy. Ačkoli je analýza provedena pouze v elementární rovině, tak zde konečně v této práci konečně teorie spolupracuje s empirií. Celá část je však opět vnitřně nesourodá. Obsahuje hypotézu, že požár, který vznikl v domě před vystěhováním Romů, byl založen na politickou objednávkou. Dále rozhovor s Jiřím Čunkem, coby nově zvoleným starostou, ve kterém z jeho pohledu ospravedlňuje tehdejší kroky. V kapitole se pak studentka krátce referuje o kauze, která ve vztahu k tomuto politikovi zasáhla českou sociálně antropologickou obec. Jiří Čunek se totiž pokusil ospravedlnit svůj sociálně inženýrský a direktivně-represivní postup odbornými studiemi o romské kultuře a identitě (Jakoubek; Steiner). Jsou zde představeny sice reakce autorů, studentka ale spíše mívá dilemata týkající se odpovědnosti antropologů za možný výklad jejich studií.

Studentka se pokusila postihnout proces politického a mocenského tlaku, který je vyvíjen vůči minoritě a slouží jako nástroj politického populismu. Toto je nepochybný přínos předkládané práce. Škoda, že nabyly formulovány obecnější závěry, protože poučení ze Vsetína by pak mohlo inspirovat studie v dalších městech, kde se k moci dostávají ti politici, kteří slibují podobný postrk Romů ve stylu, jakým to činí vsetínský starosta.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

V jazykovém projevu jsou místy patrné neobvyklé větné vazby (předložky v/na), které svědčí o připojení autorky k vsetínskému dialektu. To však nepovažuji za příliš závažné. V práci je slabší práce s odbornými zdroji, někdy splývá přechod od parafráze zdroje k interpretaci vlastních dat. Za formální slabinu považuji i strukturaci práce, která činí text méně přehledným. Možná i z důvodu nesystematického postupu práce nabyla většího rozsahu. Z hlediska grafického a formálního práce působí úhledně a řádně. Obrazové přílohy jsou zpracovány kvalitně a dobře ilustrují text.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

V hodnocení obsahové části jsem uvedl své výhrady, které se týkají především vztahu mezi užitím teorií a jejím uplatňováním na zkoumané prostředí. Že takový vztah je potřeba zohledňovat, je patrné z toho, že nedostatečně promyšlená teorie a metoda může vést k závěrům, které nejsou ani pro autora žádoucí. V tomto kontextu dodávám, že v práci postrádám epistemologickou, etickou a genderovou, tj. zohlednění možných vlivů na výsledek vlastní práce. Jako konzultant však uvádím, že studentka na tématu pracovala s nasazením a selhání přičítám nedostatku zkušenosti a tomu, že v jejím záměru byla jistá nástraha, které se nedokázala vyhnout. Shledávám však, že práce splňuje nároky kladené na bakalářskou práci a doporučuji ji k obhajobě.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

Žádám studentku, zda by reflektovala svůj výzkum ve výše uvedeném smyslu a zodpověděla v posudku uvedené námitky.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Předkládanou práci Moniky Tomečkové doporučuji k obhajobě a navrhuji komisi ji hodnotit známkou velmi dobře či dobře na základě kvality obhajoby.

Datum: 21. 5. 2015

Podpis:

